

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1937 kl. 1 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion, II: 288, angående åtgärder för gynnande av produktionen av verkligt god folkuppfostrande svensk film.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 288, har herr *Åqvist* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla 1) om utredning angående lämplighet att vidtaga åtgärder för att befria verkligt god folkuppfostrande film från nöjesskatt och att antingen statens biografbyrå eller ett av Kungl. Maj:t tillsatt granskningsråd må bedöma, när sådan film föreligger samt 2) att genom direkt statsunderstöd gynna produktionen av verkligt god folkuppfostrande svensk film, varvid uppmärksamheten jämväl borde riktas på den s. k. skol- och bildningsfilmen, samt att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger de förslag, som av utredningen föranledas. *Motionen.*

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning begärt och erhållit utlåtanden över förevarande motion från skolöverstyrelsen och statens biografbyrå. Dessutom har utskottet berett svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet, svenska filmsamfundet, Sveriges biograf- och filmkammare samt Sveriges biografägareförbund tillfälle att yttra sig över motionen, och hava samtliga dessa organisationer begagnat sig härav och tillställt utskottet sina yttranden i frågan. Såväl de nämnda båda statliga myndigheterna som också samtliga nämnda organisationer hava tillstyrkt motionen. *Yttranden.*

Innan utskottet går att taga ställning till förevarande motion, anser sig utskottet med hänsyn till den avfattning, som motionären givit sitt yrkande, böra närmare angiva, hur utskottet uppfattat yrkandets innebörd. Det har syntts utskottet uppenbart, att motionären, även om ordalagen icke otvetydigt angiva detta, i första hand avser anhållan om utredning. Denna utredning skulle hava ett dubbelt syfte. Den skulle avse dels lämpligheten av att åtgärder vidtoges för att befria verkligt god folkuppfostrande film från nöjesskatt, dels lämpligheten av att *Utskottet.*

genom direkt statsunderstöd gynna produktionen av verkligt god folkuppfostrande svensk film, med uppmärksamheten jämväl fästad på den s. k. skol- och bildningsfilmen.

I ett utlåtande, avgivet med anledning av vid 1935 års riksdag väckta motioner, I: 118 och II: 79, angående åtgärder till höjande av filmkulturen m. m., anförde skolöverstyrelsen följande, vilket överstyrelsen i sitt nu avgivna utlåtande citerat: »Då samma film samtidigt eller med korta mellanrum kan förevisas på de mest skilda orter, på storstadens lyxbiografer lika väl som på torftiga lokaler i små och avsides belägna samhällen, komma exakt samma scener och intryck att av filmen förmedlas till millioner människor i de mest olika yttre förhållanden och med vitt skilda inre förutsättningar. På detta sätt bli de miljöer, människotyper och livsideal, som framföras på den vita duken, välbekanta för ett mycket stort antal människor över snart sagt hela världen. Vetenskapliga undersökningar ha bekräftat, att vad som visas av filmen utövar en stark inverkan på åskådarna, framför allt på de unga under de mest mottagliga åren. Vissa av filmens hjältar och hjältinnor ha blivit idoler för ungdomen i nästan hela den civiliserade världen. — — —

I den mån filmen ger god förströelse, odlar en sund smak och bidrager till bildningens höjande, är givetvis intet annat än gott att säga om filmens makt och inflytande. Och det torde vara obestriddligt, att filmen på vissa områden är ett oöverträffat hjälpmedel i bildningsarbetet. Filmens stora inflytande har emellertid uppenbarligen även sina faror. En mängd filmer stå i konstnärligt avseende lågt. Många av de pjäser, som spelas, beröra erotiska förhållanden på ett sådant sätt, att det näppeligen kan undgå att verka förslappande på ansvarskänslan. Flertalet av de filmer, som uppföras i Sverige, är av amerikanskt ursprung. De skildra helt naturligt seder och ge uttryck för tänkesätt, som höra hemma i det land, där filmen skapats. Huvudmassan av dessa filmer spela i en lyxmiljö, som är alldeles främmande för svenska förhållanden. De banala pjäserna med sin blandning av yttre fulländning och inre tomhet, av sentimentalitet och brutalitet ge ofta en falsk bild av livet och äro ägnade att fördärva smaken och förvilla begreppen hos mindre kritiska åskådare. Filmens reklamväsen framkallar en stjärndyrkan, som stundom tar sig osmakliga former.»

Utskottet har velat inledningsvis citera dessa ord därför, att de enligt utskottets mening ge en god bild av filmen av i dag och dess verkningar.

Det synes utskottet som om statsmakterna nu på ett helt annat sätt än som hittills skett borde göra en positiv insats till filmkulturens fromma. Därvid underskattar utskottet icke svårigheterna av ett sådant ingripande från statens sida. Utskottet är fullt medvetet därom, att

lösningen av föreliggande problem på grund av sin komplicerade natur är förenad med stora svårigheter och vanskligheter.

I motionen föreslås utredning om lämpligheten av befrielse från nöjesskatt för god film. Utskottet är för sin del ej övertygat om, att den sänkning av biljettpriserna, som en befrielse från nöjesskatt skulle innebära, verkligen komme att medföra ökad besöksfrekvens vid förevisningar av god film. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra om, att i flera av de till utskottet inkomna yttrandena en annan väg anvisas, som möjligen kunde komma att föra till ett höjande av filmkulturen, nämligen restitution av nöjeskatten för verkligt värdefull film. Man har då tänkt sig, att den restituerade nöjesskatten skulle kunna användas för att stimulera skapandet och framförandet av sådan film. Emellertid vill utskottet erinra om, att nöjesskattens karaktär av kommunal skatt torde försvåra ett förverkligande av ovan nämnda förslag, som sålunda förutsätter en ändring i gällande lagstiftning på detta område. Utskottet har för sin del intet att invända mot att en utredning i motionens syfte, därest en sådan komme till stånd, jämväl finge omfatta här angivna spörsmål i fråga om nöjesskatten.

Utskottet anser sig icke kunna närmare ingå på frågan om de positiva åtgärder, vilka statsmakterna kunna vidtaga för att ernå det med motionen avsedda höjandet av filmkulturen, utan nöjer sig med att peka på några av de vägar, vilka i de infordrade utlåtandena rekommenderats och vilka inom utskottet varit föremål för diskussion såsom möjligen framkomliga. En sådan väg vore, att statsmakterna genom direkt ekonomiskt understöd underlättade skapandet av s. k. kulturfilm. En annan väg vore, att statsmakterna årligen utdelade ett eller flera penningspris för den eller de filmer under året, som bedömts såsom särskilt värdefulla.

Utskottet behjärtar livligt motionärens önskan om understöd till skol- och bildningsfilmen. Det synes utskottet, som om på detta område särskilt stora möjligheter kunde öppnas för statsmakternas verksamhet. Som skolöverstyrelsen i sitt utlåtande framhåller, ger erfarenheten vid handen, att med filmens användning vid skolundervisningen ett synnerligen värdefullt hjälpmedel för kunskapsmeddelande skapats. I det fria och frivilliga folkbildningsarbetet torde filmen dessutom ha en utomordentligt stor uppgift att fylla. Det förefaller utskottet, som om inom båda dessa områden ytterligare stödjande åtgärder från statens sida vore särskilt erforderliga.

Beträffande själva skolfilmproblemet vill utskottet fästa uppmärksamheten på följande. Skolöverstyrelsen har framhållit, att om skolarbetet helt skall kunna tillgodogöra sig värdet av filmen som hjälpmedel, filmförevisningarna icke, såsom hittills vanligen skett, böra an-

ordnas fristående för sig vid sidan av den vanliga undervisningen utan i likhet med andra åskådningsmedel ingå som ett led i denna. Härför erfordras emellertid, att skolan ständigt till sitt förfogande äger såväl för ändamålet behöflig apparat som ett lämpligt urval av filmer. För en rationell lösning av detta problem har emellertid en möjlighet skapats. Ett material för filmremsa har frambragts, som utan brandrisk tillåter förevisning av film i vilken skolsal som helst. Denna s. k. smal-film anses vara en fullgod ersättare för den väsentligt dyrare normal-filmen, och internationella överenskommelser ha möjliggjort en standardisering av den för skolfilmen använda smalfilmen. Det torde inte längre vara omöjligt för skolor av olika slag att vid sidan av annan erforderlig undervisningsmateriel även anskaffa lämpliga undervisningsfilmer, till vilka skolorna i det dagliga arbetet skulle ha tillgång. Utskottet vill understryka, att en lösning av skolfilmfrågan efter dessa linjer komme att kraftigt främjas, därest statsmakterna ville för skoldistriktet underlätta användandet av bildningsfilm. Understödet skulle kunna givas i form av statsbidrag till skoldistrikt för inköp eller förhyrning av för skolbruk avsedda filmapparater och godkänd undervisningsfilm.

Liknande statligt understöd anser utskottet även lämpligen böra utgå till föreläsningsföreningar och annan folkbildningsverksamhet.

Utskottet vill också peka på en annan väg till det mål, vartill förevarande motion syftar — en väg, som utskottet för sin del finner högeligen önskvärd, att statsmakterna måtte slå in på — nämligen upplysningsverksamhet. Här vill utskottet erinra om, att svenska filmsamfundet i sin verksamhet redan beträtt denna väg. Så har i Stockholm startats ett för allmänheten fritt tillgängligt arkiv och bibliotek, ett antal arbeten om film har publicerats, samfundet har idkat en vidsträckt föreläsningsverksamhet, utdelat äretecken för konstnärliga prestationer inom den svenska filmproduktionen samt inlett statistiska filmundersökningar. Filmsamfundets åtgärder exemplifiera vad som i sådant avseende kunde vara att göra, och utskottet vill livligt understryka vikten av att statsmakterna med de större möjligheter, som stå dem till buds, främja och stödja en sådan upplysningsverksamhet. Särskilt värdefullt skulle därvid enligt utskottets mening vara, om utbildningsmöjligheter kunde skapas för dem, som i det ena eller andra avseendet mera yrkesmässigt hade att ägna sig åt filmkonsten. Utskottet tänker därvid icke endast på filmskådespelare eller filmregissörer utan även på dem, vilka såsom filmkritiker eller filmrecensenter äro i tillfälle att utöva inflytande på publikens smak. Utskottet vill tillägga, att önsknings i denna riktning uttalats av filmregissörer och filmkritiker.

Slutligen vill utskottet framhålla, att statsmakterna sedan länge understött teater, musik, konst och litteratur. Det synes därför naturligt,

att denna stödjande verksamhet utsträckes att omfatta även filmens område, särskilt med tanke därpå att filmen som förmedlare av intryck och idéer har en i vissa hänseenden enastående räckvidd. Det torde väl också få anses som en nationell hederssak, att bättre möjligheter skapas för produktion av verkligt värdefull svensk film. Även ur national-ekonomisk synpunkt torde detta kunna anses vara en angelägenhet av icke oväsentlig betydelse.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte med anledning av förevarande motion för sin del besluta, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning *dels* angående lämpligheten av att åtgärder vidtoges för att befria verkligt god folkuppfostrande film från nöjesskatt, *dels ock* angående lämpligheten av att genom direkt statsunderstöd gynna produktionen av verkligt god folkuppfostrande svensk film, varvid uppmärksamheten jämväl borde riktas på den s. k. skol- och bildningsfilmen, samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga de förslag, som må kunna av utredningen föranledas.

Stockholm den 29 april 1937.

På utskottets vägnar:

CARL HOPPE.

Närvarande vid ärendets behandling i utskottet: herrar *Hoppe*, *Kyling*, *Persson* i Vinberg, *Wolgast*, *Gustafsson* i Bogla, *Eriksson* i Frägsta*, *Larsson* i Östersund*, fröken *Hemmings*, herrar *Hult** och *Malmborg**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.